

Мирослава АНТОНЧЕНКО

к.е.н., доцент,

доцент кафедри маркетингу ім. А.Ф.Павленка,

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Mira1969.mm27@gmail.com

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

ESSENCE AND VALUE OF INNOVATIVE PROCESSES ARE IN ACTIVITY OF ENTERPRISE

Інноваційний розвиток є визначальним фактором росту ефективності діяльності підприємства, підвищення якості продукції, економного використання ресурсів, запобігання екологічним наслідкам індустріалізації. Тільки за умови досягнення високого рівня інноваційної діяльності підприємств економіка країни зможе зайняти гідне місце у світовому процесі економічного розвитку. Саме інновація, сприяє динамічному саморозвитку та забезпечує конкурентоспроможність на всіх ієрархічних рівнях економіки. Інноваційний розвиток підприємств – це визначений безперервний рух, що базується на впровадженні і реалізації інновацій, які зумовлюють поліпшення кількісних та якісних характеристик діяльності підприємства, забезпечують зміцнення його ринкових позицій та створюють умови для його прогресивного розвитку.

Говорячи про визначення поняття інновації в нашій країні на державному рівні, слід зауважити, що у теперішній час в Україні створено обширну законодавчу базу для регулювання інновацій та інноваційної діяльності, зокрема: закон «Про інноваційну діяльність», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».

Закон України «Про інноваційну діяльність» [1] трактує інновації як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери».

У Законі України «Про інвестиційну діяльність» йдеться про те, що інноваційна діяльність як одна з форм інвестиційної діяльності здійснюється з метою впровадження досягнень НТП у виробництво й соціальну сферу і включає випуск та розповсюдження нових видів техніки та технології та інше [2, с. 646].

Відповідно, інноваційним, згідно з Законом [3], визнається продукт, який є реалізацією об'єкта інтелектуальної власності, на який виробник має державні охоронні документи (патенти, свідоцтва) чи одержані від власників цих об'єктів інтелектуальної власності ліцензії, або реалізацією відкриттів, що підвищує вітчизняний науково-технічний і технологічний рівень.

Окрім офіційного трактування, яке наведено у законодавчих актах, існує велика кількість економічних визначень поняття «інновація», але кожне з них дає досить різне його тлумачення, саме тому доцільно згрупувати найбільш вживані визначення у такі узагальнені групи: інновації як зміни; інновації як результат; інновації як об'єкт (табл. 1).

Таблиця 1 - Морфологічний аналіз терміна «інновація»

Ключові ознаки	Сутність терміна	Автор
Інновація як зміни	Інновації – це зміни з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації у промисловості.	Й. Шумпетер
	Інновації – це зміни в техніці, технології, організації, екології, економіці, а також соціальному житті підприємства.	М. Хучек
	Інновації – це зміни у першопочатковій структурі виробничого організму, тобто перехід його внутрішньої структури до нового стану.	Ф. Валента
Інновація як результат	Інновації – кінцевий результат діяльності зі створення і використання нововведень, втілених у вигляді удосконалених чи нових товарів (виробів або послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва та збуту товарів, що сприяють розвитку і підвищенню ефективності функціонування підприємств, які їх використовують.	С.М. Ілляшенко
	Інновація – це нове науково-технічне досягнення, нововведення як результат впровадження новизни.	А. І. Пригожин
	Інновація – це результат інноваційної діяльності, відображений у вигляді наукових, технічних та інших новинок, який може бути отриманий на будь-якому етапі інноваційного процесу.	П.С. Харів
Інновація як об'єкт /розробка	Інновація (нововведення) – це об'єкт, впроваджений у виробництво в результаті використання науково-технічних та інших досягнень (винаходів), що якісно відрізняються від існуючих аналогів, тобто характеризуються новими споживчими якостями.	Є. А. Уткін
	Інновації – власні або придбані науково-технічні, інформаційні, маркетингові й управлінські розробки, доведені до можливості практичного використання, впроваджені або вже впроваджені, які спрямовані на досягнення стратегічних цілей та створення конкурентних переваг.	П. А. Орлов

Особливості інноваційних процесів визначаються типом інновацій та наслідками досягнутих змін. Ще на початку ХХ сторіччя австрійський учений І. Шумпетер визначив п'ять типових змін:

- використання нової техніки, нових технологічних процесів або нового ринкового забезпечення виробництва (купівля — продаж);
- запровадження продукції з новими властивостями;
- використання нової сировини;

- зміни в організації виробництва та його матеріально-технічного забезпечення;

- виникнення нових ринків збуту.

Згодом І. Шумпетер запровадив поняття «інновація» як ціле-спрямовану зміну ринкового середовища для запровадження та використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації в промисловості. Новизна інновацій оцінюється за технологічними параметрами, а також із ринкових позицій. Розрізняють такі види інновацій:

1) за ступенем радикальності (новизни):

- базисні інновації, котрі реалізуються у великих винаходах і стають засадничими для формування нових поколінь і напрямків розвитку техніки;

- інновації, що поліпшують техніку та технологію (не змінюючи кардинально їхньої суті) внаслідок невеликих винаходів;

- псевдоінновації, які скеровано на часткове поліпшення застарілих поколінь техніки та технологій;

2) за характером застосування:

- продуктивні, які орієнтуються на виробництво і використання нових продуктів;

- технологічні, що мають на меті створення і застосування нової технології;

- соціальні, які передбачають побудову і функціонування нових структур;

- комплексні, що об'єднують кілька видів інновацій;

3) за стимулом виникнення:

- інновації, спричинені розвитком науки та техніки;

- інновації, спричинені потребами виробництва;

- інновації, спричинені ринковими потребами.

4) за місцем у процесі відтворення:

- інновації споживчі;

- інновації інвестиційні;

5) за масштабом:

- складні (синтетичні) інновації;

- прості інновації.

Головним спонукальним механізмом розвитку всіх видів інновацій є ринкова конкуренція. Саме з ринкових позицій інноваційну діяльність підприємства (організації), що являє собою складний процес, можна розподілити на три головні складові:

- інноваційну ініціативу;

- урахування потреб ринку;

- пристосування виробництва до задоволення ринкових потреб.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. // ВВР України. 2002. С. 266.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. С. 646.

3. Закон України «Про стимулювання інноваційної діяльності та виробництва високотехнологічної продукції в Україні». ВВР України. – 2005. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JD5TK00B.html (дата звернення 12.10.23).
4. Schumpeter J. The Economics and Sociology of Capitalism. Princeton, N. Y., 1991. 413 p.
5. Морохова В.О., Смолич Д.В. Товарна інноваційна політика. Навчальний посібник. Луцьк. Вежа-Друк. 2017